Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

TyV@eduskunta.fi

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta tiistai 06.06.2017 klo 12:15 / HE 51/2017 vp/ Asiantuntijapyyntö

Asiantuntijalausunto

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt 26.5.2017 saapuneella sähköpostilla Tuusniemen kunnan asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi julkisten työvoimapalvelujen alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevasta kokeilusta.

Tuusniemen kunta on pohjoissavolainen pieni n. 2700 asukkaan kunta, jonka talous on tasapainossa, ikäihmisten määrä on yli 30 %, työttömyys on korkea, pitkäaikaistyöttömyys kasvaa ja painottuu yli 55-vuotiaisiin. Kunnan työllisyyden hoidon keinot ovat rajoittuneet kunnan työmarkkinatuen lisääntyneeseen maksamiseen, pitkään työttömänä olleiden ikääntyneiden työllistämisvelvoitteen täyttämiseen ja kuntouttavan työtoiminnan ostamiseen säätiöltä. Kunnalla ei ole ollut omaa työllisyyspalveluhenkilöstöä. Asiakasohjaus kuntouttavaan työtoimintaan on tapahtunut sosiaalityön kautta. Monialainen TYP-toiminta on aloitettu vuoden 2016 lopulla. Työttömien terveystarkastuksissa ja työkyvyn arvioinnissa ei ole ollut vakiintunutta käytäntöä.

Tuusniemen kunta on ilmoittautunut osaksi Pohjois-Savon alueellista työllisyyskokeilua yhdessä Kuopion ja Siilinjärven kanssa. Pohjois-Savon kohderyhmänä ovat yli 12 kuukautta työttömänä olleet, jotka eivät ole kyseisenä aikana olleet työllistymistä edistävässä palvelussa ja lisäksi työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun asiakkaat.

Tuusniemen kunnan näkökulma kokeiluun on pienen kunnan näkökulma osana suurempaa alueellista kokonaisuutta. Tuusniemen kunnan osuus Pohjois-Savon alueen kokeilun kohderyhmästä on noin 2 %. Kokeilun toteuttamiseksi on käyty vuoropuhelua ja tehty valmistelua Kuopion kaupungin, Siilinjärven kunnan, Pohjois-Savon TE-toimiston ja Pohjois-Savon koulutuskuntayhtymän verkostossa. Kokeilu tullaan tekemään vahvassa yhteistyössä kokeilukuntien kesken. Kunnat vastaavat yhdessä palvelujen ja toimintamallien kehittämisestä.

Tuusniemen **kunta on lisännyt kokeiluajalle kunnan työllisyyspalvelujen resursointia** palkkaamalla 1.6.2017 alkaen työllisyyspalvelukoordinaattorin ja myöntämällä uuden määrärahan yrityksille kohdentuvaan kuntalisään. Myös sosiaalitoimen sosiaalityön resurssia on lisätty, mikä mahdollistaa paremman keskittymisen aikuissosiaalityöhön ja sosiaaliseen kuntoutukseen.

Kokeiluaikana kunnan vastuulla on **julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoaminen kohderyhmälle**. Jotta palvelussa onnistuttaisiin heti 1.8.2017 alkaen, vaatii se kohderyhmän kanssa työskentelevän kunnan ja TE-toimiston henkilöstön kouluttautumista ja perehtymistä lainsäädännön tarjoamiin mahdollisuuksiin ja käytössä oleviin keinoihin. Myös henkilöstön työnkuvaukset ja roolit vaativat

selventämistä. Kouluttautuminen jää kesäajasta johtuen viimetippaiseksi ja tarkempi perehtyminen kokeilun aikana tapahtuvaksi. Uusien toimintamallien kehittäminen vaatii asiakastyön lisäksi suunnitteluaikaa.

Kokeilun suurimmat odotukset kohdistuvat siihen, että **kohderyhmän asiakastiedot ovat yksissä käsissä** ja koko **asiakasprosessia koordinoi yksi asiakasprosessin vastuuhenkilö** saman työnjohdon alaisuudessa. Oleellista on, että asiakastietojärjestelmät toimivat heti kokeilun alkaessa. Koska Tuusniemen kunnan asiakaskohderyhmän osuus koko alueen kohderyhmästä on pieni, **siirtyy TE-toimiston asiantuntijatyötä** kunnan johdon alaisuuteen erittäin vähän. Pelkona on, että TE-toimiston asiantuntijatyö ei sittenkään ole Tuusniemen asiakkaiden ja työllisyystiimin käytettävissä riittävän sujuvasti ja viiveettömästi. TE-toimiston yt-neuvottelut ovat kesken eikä siirtyvästä henkilöstöstä ole tietoa, vaikka kokeilun alkamiseen on vajaa kaksi kuukautta.

Kuntouttavan työtoiminnan korvaavana palveluna kokeillaan kokeilulain **työelämäkokeilua. Yritysyhteistyötä** on jo aloitettu niin että työttömille työnhakijoille löytyisi työelämäkokeilun, työkokeilun ja työllistymisen polkuja. Tuusniemen kunnalla on menossa yhdessä Kuopion ja Siilinjärven sekä Suonenjoen kunnan kanssa TOPI- työelämään valmentavat palvelut –hanke, missä pääasiallinen tavoite on pitkäaikaistyöttömälle positiivisen polun löytyminen ja yritysyhteistyö. Kunnan oman Teollisuus Oy:n toimitusjohtajan kanssa on myös aloitettu keskustelu pitkäaikaistyöttömien työllisyyden hoidon asioista ja yritysten **asenneilmastoon** vaikuttamisesta. **Kunnan omassa toiminnassa** kartoitetaan ja kuvataan todelliset työelämän kokeilupaikat ja palkkatuetun työn mahdollisuudet, niin että voitaisiin poistaa työttömän työllistymisen esteitä ja edistää työllistymistä yksilöllisesti ja asiakaslähtöisesti.

Lakiesitykseen kirjoitettu **työelämävalmiuksia tukeva ohjaus ja valmennus** vaatii riittävän henkilöstön ja osaamisen sekä mahdollisuuden ostopalvelujen käyttöön. Tuusniemen kunta tulee tekemään ohjausta ja valmennusta sekä omana työnä että ostamalla valmennuspalvelua ulkoisilta palveluntuottajilta Kuopion kaupungin kanssa tehtävällä hankintayhteistyöllä. Sinänsä vaatimus ohjauksen ja valmennuksen sisältymisestä työelämäkokeiluun on perusteltu, jotta yksilöllisiin ratkaisuihin päästäisiin ja jotta myös **työnantajia** voitaisiin palvella riittävällä tavalla. Ohjausta tarvitaan myös työnantajien tekemän **työelämäkokeilun asiakasarvioinnin** täyttymiseksi.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen nivominen osaksi työelämäkokeilua antaa mahdollisuuden monimuotoiseen kuntouttamiseen. Tuusniemen terveyspalvelut järjestää Kuopion kaupunki. Terveyspalveluihin ollaan luomassa uusia sisältöjä ja lähete- ja palautekäytäntöjä osana työttömän terveystarkastuksia ja työkykyselvityksiä. Monialainen yhteispalvelu mahdollistaa hyvät asiakaslähtöiset yhteydet Kelan kanssa. Uusien toimintamallien kehittäminen sosiaaliseen kuntoutukseen, terveyden edistämiseen sekä mielenterveys- ja päihdepalveluihin on aiheellista.

Lakiesityksessä odotetaan, että kokeilun aikana paneudutaan kokonaisvaltaisesti kohderyhmän palveluntarjonnan ja toimintamallien kehittämiseen, siten että ne olisivat myös **hyödynnettävissä maakuntamallissa** ja valmistautumisessa potentiaalisena kasvupalvelujen tuottajana maakuntamallin edellyttämään yhtiöittämiseen. Kokeilussa kehitämme myös kunnan roolia työllisyyspalvelujen tuottajana. Kunnan roolia työllisyyspalveluissa ja kunnan elinvoimaisuuden vahvana vaikuttajana ei pitäisi maakuntamallissakaan sivuuttaa. Edelleen tulee tarkastella, mihin vaikeimmin työllistyvien työvoimapalvelut asettuvat uudessa kasvupalvelulain mukaisessa maakuntamallissa. Mikä tulee olemaan kuntien rooli työllisyyspalvelujen tuottajana?

Tuusniemen kunta on ilmoittautunut alueelliseen työllisyyden kokeiluun mukaan tiedostaen, että **kunnan työllistämiskustannukset kasvavat** kokeiluaikana. Kustannusten kasvua aiheutuu tietojärjestelmistä ja tiloista, kunnan henkilöstön ja työllisyysmäärärahojen lisäämisestä, työmarkkinatukimenojen mahdollisesta kasvamisesta siirtymäaikana ja valtion maksaman järjestämiskorvauksen pienenemisestä. Koska kyseessä on lainsäädännöllinen kokeilu ja julkisiin työvoimakustannuksiin vaikuttamisen keinojen etsiminen, odotetaan valtiolta jonkinlaista porkkanaa kokeiluun osallistujille.

Lyhyt kokeiluaika asettaa vaatimuksia toimintamallien kehittämiselle ja niiden **vaikutusten arvioinnille**: lähtötilanteen mittaukselle, asioiden systemaattiselle kirjaukselle ja niille määrittelyille, millä kokeilun vaikutuksia voidaan mitata. TEAS-toimintatutkimukselta odotetaan tiivistä mukanaoloa heti kokeilun alusta alkaen.

Mikäli tietojen hallinta, resurssit, asiakasohjaus ja osaaminen ovat kohdallaan, voidaan kokeilulain kohderyhmän osalta odottaa **palveluprosessin nopeutumista ja sujuvoitumista.** Palvelun tulee olla nykyiseen nähden laajaan palvelutarpeen arviointiin perustuvaa, henkilökohtaisiin ja yksilöllisiin ratkaisuihin pyrkivää, ohjauksellista ja valmennuksellista ja jatkuvan seurannan mahdollistavaa. Jotta tuloksiin päästäisiin, pitää myös työnantajien kanssa tehtävän yhteistyön olla jatkuvaa.

Nina Kivi
vs. kunnanjohtaja

Eeva Seppänen
sosiaalijohtaja